

خرد ورزی، دانش اندوزی و دین داری در دیوان ناصر خسرو

آمنه کاملیان

www.ketab.ir

سرشناسه
 عنوان قراردادی
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت
 موضوع
 موضوع
 شناسه افزوده
 رده بندی کده
 رده بندی ریبی
 شماره کتاب‌شناسی
 ملی

کاملیان، آمنه، ۱۳۵۵ -
 دیوان، برگزیده، شرح
 خردورزی، دانش‌اندوزی و دین‌داری در دیوان ناصر خسرو/ آمنه کاملیان.
 تربت حیدریه: چشم‌انداز قطب، ۱۳۹۴.
 ۱۴۴ ص.
 ۱۰۰۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۱-۹۷-۶

کتابنامه: ص. ۱۳۲ - ۱۴۷.
 ناصر خسرو، ۳۹۴ - ۴۸۲ ق. دیوان -- نقد و تفسیر
 شعر فارسی -- قرن ۵ق. -- تاریخ و نقد
 ناصر خسرو، ۳۹۴ - ۴۸۲ ق. دیوان، برگزیده، شرح
 /۵۲خ۴ ۱۳۹۴۷۴۵PIR
 ۲۳/۱۵۸
 ۴۰۶۰۶۱۲

خردورزی، دانش‌اندوزی و دین‌داری در دیوان ناصر خسرو

نویسنده : آمنه کاملیان

ناشر : انتشارات چشم انداز قطب

تیراژ : ۲۰۰۰

نوبت چاپ : اول

تاریخ چاپ : ۱۳۹۴

چاپ و صحافی : ویونا

قطع : وزیری

تعداد صفحات : ۱۴۴

قیمت : ۱۰۰۰۰ ریال

شابک :

۹۷۸	۶۰۰	۷۴۶۱	۹۷	۶
-----	-----	------	----	---

آدرس: تربت حیدریه، میدان مرکزی، پاساژ الزهرا

تلفن: ۰۵۱۵۲۲۳۱۸۷۴ - ۰۹۱۵۳۳۲۸۵۱۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیش‌نوشتار
۳	فصل اول: مختصری درباره‌ی زندگی ناصر خسرو
۴	۱-۱- مقدمه
۶	۱-۲- زندگی ناصر خسرو
۹	۱-۳- بازار گرم (عصر ناصر خسرو)
۱۱	۱-۴- ویژگی‌های بسته شخصیتی و شعری ناصر خسرو
۱۳	۱-۵- آثار نظم و نثر ناصر خسرو
۱۶	۱-۶- ناصر خسرو در چشم دیگران
۱۹	۱-۷- دلایل ناصر خسرو برای تخریب زهد
۲۲	۱-۸- اعتقادات اسماعیلیان
۲۲	۱-۸-۱- یگانگی خداوند
۲۴	۱-۸-۲- ابداع
۲۴	۱-۸-۳- عقل
۲۵	۱-۸-۴- وحی
۲۶	۱-۸-۵- دعوت و مراتب آن
۲۷	۱-۸-۶- امامت و تأویل
۲۹	۱-۸-۷- معاد
۳۱	۱-۸-۸- جبر و اختیار
۳۲	فصل دوم: عقلانیت و خردگرایی در شعر ناصر خسرو
۳۳	۱-۲- تعریف عقل و عقلانیت
۳۴	۱-۱-۲- سیر تاریخی عقلانیت در شرف
۳۵	۱-۲-۲- سیر عقلانیت در اسلام
۳۶	۱-۲-۳- عقلانیت در تفکر شیعی
۳۸	۱-۲-۴- عقل از نگاه ناصر خسرو

۳۹	۱-۲-۲- عقل سیاسی - اجتماعی
۴۱	۲-۲-۲- عقل دینی
۴۳	۳-۲- خردورزی
۴۴	۴-۲- سیر خرد گرایی در تمدن انسانی
۴۸	۵-۲- دعوت به خردورزی
۴۸	۱-۵-۲- دعوت به خردورزی در قرآن کریم
۵۰	۲-۵-۲- دعوت به خردورزی در روایات
۵۲	۶-۲- جایگاه خرد، تفکر و استدلال در اندیشه‌ی ناصر خسرو
۵۵	۷-۲- کارکردهای خرد از نگاه ناصر خسرو
۵۶	۱-۷-۲- رسیدن به معرفت الهی و انتخاب مسیر زندگی
۵۸	۲-۷-۲- دانایی، حکمت، اعتقاد
۶۱	۳-۷-۲- شکوفایی خرد و کسب علم و شرافت به مدد دانش
۶۴	۴-۷-۲- آزادی واقعی در پناه خرد
۶۵	۸-۲- عرصه‌های نفوذ خرد
۶۵	۱-۸-۲- خرد در عرصه شریعت
۶۷	خرد در عرصه حکمت عملی
۷۰	۹-۲- رابطه‌ی خردورزی و روشن‌گری و دستاوردهای آن
۷۲	۱۰-۲- ویژگی روشن‌گران
۷۲	۱۰-۱-۲- آشنایی با مسائل زمان و آگاهی از علل وقایع
۷۳	ارج نهادن به نقد و تفکر انتقادی
۷۴	زبان به خرد
۷۶	۱۱-۲- اهداف روشن‌گری
۷۶	۱-۱۱-۲- عرصه دینی: پالایش دین و مذهب و انطباق آن با خرد
۷۷	۲-۱۱-۲- عرصه اجتماعی: مبارزه با ضعف فکری و فرهنگی
۷۹	فصل سوم: سیمای علم و دانش در شعر ناصر خسرو
۸۰	۱-۳- منزلت دانش از دیدگاه اسلام
۸۳	۲-۳- دانش الودزی

۳-۳- علم اندوژی و ضرورت آن از دیدگاه ناصر خسرو ۹۵

۳-۴- اهمیت و ارزش سخن از نگاه ناصر خسرو ۹۷

فصل چهارم: دینداری و دین‌مداری در شعر ناصر خسرو ۱۰۸

۴-۱- تعریف دین و دینداری ۱۰۹

۴-۱-۱- تعریف قرآن از دین ۱۰۹

۴-۱-۲- تعریف اندیشمندان اسلامی از دین ۱۱۰

۴-۱-۳- تعریف دانشمندان غربی از دین ۱۱۱

۴-۲- ناصر خسرو دین‌باوری آرمان‌گرا ۱۱۲

۴-۳- خدا، محمد، شکری ناصر خسرو ۱۱۵

۴-۴- قرآن بارزترین نماد دینداری در شعر ناصر خسرو ۱۱۹

۴-۵- اعتقادات سایر ادیان : نظر ناصر خسرو ۱۲۲

۴-۵-۱- مخالفان بی‌مسلک ۱۲۲

۴-۵-۲- مفسران به رأی ۱۲۳

۴-۵-۳- پیروان مکاتب غیر اسلامی ۱۲۳

۴-۶- بی‌اعتباری دنیا در شعر ناصر خسرو ۱۲۶

نتیجه‌گیری ۱۳۱

منابع و مأخذ ۱۳۳

پیش نوشتار:

در تاریخ زبان و ادب فارسی با وجود چهره‌های بلند آوازه بی‌شمار و ستارگان پرفروغ، تنها اندکی از آنها مفتخر به لقب حکیم‌اند و ناصر خسرو یکی از این معدود حکماست. از سوی دیگر از میان همین اندک نیز حکیم شهیر یمگان به خردورزی، دینداری و دانش اندوزی بیش از دیگران شهره است.

تیرگی ناشی از جهل، ناآگاهی و تعصب عصر زندگی ناصر خسرو خود یکی از موجباتی است که درخشندگی و ارزشمندی ستاره وجود این حکیم فرزانه را نمایان تر و چشم نواز تر می‌سازد. ستاره درخشانی که تا فاصله‌های دور و زمان‌هایی دورتر راهنما و جهت‌نمای اندیشه ورزان و خرد باوران و دین باوران بوده است.

بررسی و مطالعه زندگی و اندیشه ناصر خسرو به عنوان بزرگترین شاعر خردگرا بدون توجه کافی به ویژگی‌ها و مقتضیات روزگار پر فراز و نشیب و حاکمان و زورمداران پر مکر و فریب، ناممکن می‌نماید. سرگذشت دوگانه و دو قسمتی ناصر خسرو و آنچه او تا چهل سالگی و بعد از چهل سالگی می‌گوید و می‌نگارد، و افسوس‌های جوانی از دست شده و به تاراج جهالت رفته و سعادتمندی و عزت میان سالی و پیری، خود نمادی از همین روزگار است. تفکر و تعقل را انگ، اراده و سپس هجرت و جست و جو و در پی آن یافتن و رسیدن و در نهایت رنج و سختی همه و همه را هدیه کسی است که عیش و راحت بی‌خبری و غفلت را فدای رنج و محنت دانایی و آگاهی می‌کند که:

هر که او بیدارتر بر درد تر هر که او آنگاه تر رخ زرد تر

(مولوی، ج ۱: ۲۲۳)

حکیم فرزانه، علاوه بر جسوری و بی‌باکی ذاتی، اندیشمندی زیرک است چرا که داشته‌های دنیایی و مادی را تنها به قیمت دانایی و فرزاتگی از دست می‌دهد و به بهایی کمتر از شرافت و عزت عمر را سرمایه نمی‌کند و رنج و محنت سنگ و خار و خس یمگان را بر خود هموار نمی‌کند.

حکیم فرزانه خراسانی منادی مکتبی است که روشنگری، خردورزی و معرفت را از ارکان دینداری می‌داند و هرگز حاضر به قبول تعصب‌های ناروا و جهل بی‌متنا نیست.

در این نوشتار قصد آنست که با مراجعه به آثار حکیم خراسانی و تورق تألیفات او بن‌مایه‌های فکری و اعتقادی او را بیابیم، بشناسیم و بنمایانیم. و در قالب فصل‌ها و گفتارها، مؤلفه‌هایی با محور عقلانیت مورد توجه قرار گیرد و رابطه و پیوند میان عقلانیت با دیانت و ارتباط این دو با دانش بررسی شود، این نوشتار تلاش دارد تا خارج از روال معمول و روش قالب، کمتر به ظاهر ابیات و شاهد مثالها توجه نماید و بیشتر به بنیادها و شاخه‌های دینداری و عقلانیت ناصر خسرو توجه کند.

با اعتراف به کاستی‌های موجود در این کار که بار مسؤلیت همه آنها را به تمام پذیرایم. خداوند بی‌همتا را سپاسگزارم که در این راه اولاً فیض کسب فیض از محضر استادان بزرگوار گروه زبان و ادبیات فارسی را به من عطا فرمود که این نعمتی است برآز هزاران هزار شکر و در مرحله دوم فرصت مطالعه‌ی کتابهای زیادی را به من داد که از رهگذر این موهبت، من محققان، اندیشمندان و مؤلفان بزرگی آشناشوم و هم اندکی از بی‌نهایت اندیشه‌های حکیم بزرگ یمگان را دریابم.